

**MELLERUDS
KOMMUN**

PLAN MOT DISKRIMINERING OCH KRÄNKANDE BEHANDLING ÅSENS SKOLA OCH FRITIDS 2022/2023

Reviderad juni 2022

Alla barn och elever har rätt att lära och utvecklas i en trygg miljö och bemötas med respekt. Förskolan, skolan och annan verksamhet som regleras i skollagen ska vara fri från kränkande behandling. Bestämmelser om åtgärder mot kränkande behandling finns i Skollagen, kapitel 6.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 1. SYFTE – DEFINITIONER**
- 2. ÅRLIG PLAN/ARBETSPROCESS**
- 3. UTVÄRDERING AV ÅSENS SKOLAS MÅL FÖR LÄSÅRET 2021/2022**
- 4. ÅSENS SKOLAS MÅL FÖR LÄSÅRET 2022/2023**
- 5. RUTINER VID AKUTA SITUATIONER**
- 6. BILAGOR**

BILAGOR

Bilaga 1

Handlingsplan vid misstanke om trakasserier, kränkande behandling och diskriminering.

Bilaga 2

Utredning vid misstanke om diskriminering/kränkande behandling

Bilaga 3

Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck

1. SYFTE

Planen mot diskriminering och kränkande behandling ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra diskriminering och kränkande behandling av någon, samt en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande årsplan. Förskolan, skolan och annan verksamhet som regleras i Skollagen är skyldiga att arbeta med aktiva åtgärder och omfattar alla diskrimineringsgrunder.

DEFINITIONER

Kränkning är när någon utsätts för nedsättande ord, ryktesspridning, förlöjligande eller fysiska handlingar. De kan vara: fysiska (slag, knuffar), verbala (hot, svordomar, öknamn), psykosociala (utfrysning, grimaser) samt texter och bilder (teckningar, lappar, sms, mms, fotografier och meddelanden på olika webbcommunities).

Kränkande behandling är det begrepp som används i Skollagen, kapitel 6 och avser ett uppträdande som kränker någons värdighet.

Diskriminering

Det finns sju former av diskriminering – kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Diskrimineringslagen är förenklad, att någon missgynnas eller kränks utifrån någon av de sju diskrimineringsgrunderna.

Trakasserier är ett beteende som främst förstås som en avsikt att uppröra och störa, och är repetitivt till sin karaktär. Det kan vara ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna.

Sexuella trakasserier är ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Det kan till exempel vara att ta på någon på ett sätt som personen inte gillar eller att säga kränkande eller sexuella kommentarer.

Ovanstående definitioner gäller såväl fysiska som interaktiva kontakter.

DELAKTIGHET OCH FÖRANKRING AV PLANEN

Elever, vårdnadshavare och personal är delaktiga i framtagandet av planen. Planen ska vara ett kraftfullt verktyg för elevernas trygghet. Elever, vårdnadshavare och personal ska veta att den finns och vad som står i den.

Vi förankrar arbetet bland elever, vårdnadshavare och personal genom att använda våra redan etablerade informationskanaler såsom klassråd, elevråd, vecko-/månadsbrev, föräldramöten samt personalmöten.

PROCESS

Under läsåret sker ett fortlöpande arbete med att formulera mål, åtgärda samt utvärdera arbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Viktiga faktorer att kartlägga är formella aktiviteter t.ex. lektioner, informella aktiviteter t.ex. rastverksamheten, förflyttningar och fysiska platser t.ex. omklädningsrum, skolgård, korridor. Utgångspunkter kan vara språkbruk, attityder och socialt klimat.

Personal, elever och vårdnadshavare arbetar tillsammans för att upprätta och implementera planen. Rektor leder arbetet samt ansvarar för att skapa förutsättningar för en levande arbetsprocess.

ARBETSGRUPP PÅ ÅSENS SKOLA FÖR PLANENS FRAMTAGANDE

Rektor, Lena Andersson
Specialpedagog, Kristina Torrestad
Kurator, Teresia Tordsdotter
Arbetslag
Elever

2. ÅRLIG PLAN/ARBETSPROCESS

- Utvärdering av planen sker i samband med läsårsslut
- Kartläggning i form av en skattningsskala för elever inför höstens utvecklingssamtal
- Kartläggning i form av elevenkät inför vårens utvecklingssamtal
- Kartläggning av skolans inre och yttre miljö görs av personal och elever en gång per termin, i samband med höstlov samt påsklov
- Uppföljning och analys av mål och insatser i planen mot diskriminering och kränkande behandling görs av personal och elever en gång per termin, i samband med höstlov samt påsklov
- Uppföljning av tillbudsrapporter sker regelbundet vid arbetslagsmöten konferenser en gång per månad
- Tillbudsrapporter som behöver arbetas vidare med, lyfts med rektor
- Tillbudsrapporter som handlar om kränkningar skannas och skickas direkt till rektor som i sin tur tar det vidare till förvaltningschef
- Tillbud gällande personal rapporteras i KIA
- Planen lyfts regelbundet vid arbetslagsmöten under läsåret och omarbetning av planen sker vid behov
- Mål och rutiner i planen implementeras med personalgruppen när en ny reviderats och upprättats

Elevernas delaktighet

- Klassråd
- Elevråd
- Utvecklingssamtal – skattningsskala samt elevenkät
- Kartläggning av yttre och inre miljö
- Elevenkät på huvudmannanivå vartannat år

- Fritidsråd
- Idelåda på fritids
- Fritidsenkät
- Nya ansvarsbarn som dras varje vecka, är delaktiga och planerar och genomför en aktivitet.

Personalens delaktighet

- Elevhälsoteamet tillsammans med skolans personal deltar i utvärdering samt uppföljning av planen mot diskriminering och kränkande behandling
- Frånvaroanalys av elever och personal
- Arbetstagares medarbetarsamtal med chef
- Medarbetarenkät vartannat år
- Fritidspersonalen utvärderar samt följer upp planen mot diskriminering och kränkande behandling utifrån fritidshemmets enkät

Vårdnadshavarnas delaktighet

- Utvecklingssamtal erbjuds två tillfällen per läsår
- Målen i planen mot diskriminering och kränkande behandling förankras årligen i samband med föräldramöten
- Planen finns på Åsens skolas hemsida
- Enkät från Melleruds kommun till vårdnadshavare vartannat år från fritidshemmet

3. UTVÄRDERING AV ÅSENS SKOLAS MÅL FÖR LÄSÅRET 2021/2022

Främjande insatser

- Vi behöver bibehålla ordningen som upprättats i omklädningsrummen och att eleverna vet vad det är som gäller.
Har fungerat med varierat resultat. Vi behöver fortsätta tänka till i omklädningsrummen även till hösten.
- Biblioteket ska fortsätta att vara en lugn plats. Dit går man för att läsa, låna böcker eller arbeta när en vuxen gett tillåtelse.
De som jobbar med de yngre tycker att det fungerat väl. De som jobbar med de äldre eleverna ser att det finns utrymme för att arbeta vidare med detta.
- Bibehålla de röda korten samt avstängningar vid kingplanen, fotbollsplanen och skogen. Vi ser att det tydliggjort för eleverna vad som gäller. Detta kräver att en rastvakt alltid är vid kingplanen, fotbollsplanen och i skogen för att ha koll på när röda kort bör delas ut.
Skogen har försvunnit under läsårets gång då det inte funkade samt att det varit personalbrist. Röda kort på fotbollsplanen och kingplanen fortsätter.
- Fritidspersonal hämtar upp eleverna i respektive klassrum vid fritidsstart. *Bra start för fritidsbarnen då alla barn ser vilka kompisar som är på fritids. Fritidsbarnen får även då reda på vilka aktiviteter som erbjuds på fritids under dagen. Det funkade inte att de äldre barnen i åk 3 gick själva till fritids. Fritidspersonalen hämtade även upp åk 3.*
- Fritidspersonal har ansvarat för rastverksamhet två gånger i veckan. *Aktiviteten har fallit väl ut. Det har varit flest deltagare bland de yngre elever.*

Förebyggande insatser

- Vi behöver planera för en lagom och rimlig arbetsbelastning. Vi ska inte planera för fler saker än vad vi kan och/eller orkar genomföra. Vi behöver mäta med vår arbetsbelastning och att det vi gör blir bra hellre än halvdant.
Vi har försökt göra det i den mån det är möjligt. Vi behöver fortsätta tänka på det när vi blir färre i personalgruppen till hösten.
- Vi fortsätter motverka spring i korridorerna, såväl under lektionstid, rasttid som lunchtid. Inga förflyttningar ska ske i korridorerna utan att en vuxen godkänner det. Vi hjälps åt att se till att alla dörrar är låsta för att minska spring.
Det har fungerat bättre under denna terminen.
- För att få alla lektionstillfällen att fungera så bra som möjligt behöver vi i personalgruppen lägga tid på att prata om förhållningssätt och rutiner. Vi alla behöver förhålla oss till samma regler och rutiner för att få bukt med de utmaningar vi dagligen möter.
Det har gett ett positivt utslag men vi behöver fortsätta att tänka på det.
- Vi fortsätter att arbeta med elevernas språkbruk.
Vi har en ny våg med dåligt språkbruk och behöver ta ett krafttag kring detta till hösten.
- Vi behöver se till att vardagliga rutiner samt elevråd hålls även vid sjukskrivning/sjukfrånvaro.
Då vi blir färre i personalgruppen till hösten så kommer det ske i den mån det går.
- Vi behöver se över hur vi löser bemanning i omklädningsrummen för att skapa en trygg miljö för eleverna. För de äldre eleverna behöver vi se över hur bemanningen fördelas utifrån könstillhörighet.
Det här behöver vi tänka till kring till hösten.

4. ÅSENS SKOLAS MÅL FÖR LÄSÅRET 2022/2023

Målen är uppdelade i främjande och förebyggande insatser. Främjande insatser innebär att identifiera och stärka de positiva förutsättningarna för likabehandling i verksamheten. De förebyggande insatserna syftar till att avvärja de risker för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling som finns i verksamheten.

Främjande insatser

- Vi behöver planera för en lagom och rimlig arbetsbelastning. Vi ska inte planera för fler saker än vad vi kan och/eller orkar genomföra.
- För att få alla lektionstillfällen att fungera så bra som möjligt behöver vi i personalgruppen lägga tid på att prata om förhållningssätt och rutiner. Vi alla behöver förhålla oss till samma regler och rutiner för att få bukt med de utmaningar vi dagligen möter.
- Vi fortsätter att arbeta med elevernas språkbruk.
- Fritidspersonal hämtar upp fritidsbarnen vid respektive klassrum för att få en bra start på fritidsdagen.
- Fritidspersonal ansvarar för rastverksamhet vid två tillfällen per vecka.

Förebyggande insatser

- Vi behöver tänka till hur vi skapar en trevlig och trygg miljö i omklädningsrummen.
- Biblioteket ska vara en lugn plats. Dit går man för att läsa, låna böcker eller arbeta när en vuxen gett tillåtelse.

Sammanställning och åtgärder av kartläggning "Inre och yttre miljö" HT-21

Omklädningsrum för både killar och tjejer

- Toaletter luktar och upplevs som mörka
- Dörren mellan duscharna. Det upplevs otrevligt då man inte känner sig säker på om någon kommer in.

Vi pratar med idrottslärare om att berätta om samt visa hur låsningen fungerar. Vi pratar med vaktmästare om lukten samt belysningsalternativ. Idrottslärare behöver prata med lokalvården för att se över städrutinerna för toaletterna.

Matsal

- Upplevs som pratig

Vi startar varje matstund när eleverna tagit mat med en tyst stund utan prat. Röda sidan på cirkeln visas. När berörd personal anser att det får pratas vänds cirkeln till grön och det får småpratats vid borden.

Korridoren

- Det kan upplevdas läskigt när det är mörkt i korridorer, eller rum (fritids).
- Ibland stökigt i hallen (fritids).

Personal kollar över lokalerna så det inte är mörkt på fritids, speciellt på morgon- och eftermiddagsfritids.

Prata med barnen om att de ska ta vara på sina saker och påminna dem om att hålla ordning.

Toaletter

- Upplevs trångt och instängt
- Luktar ofta illa
- Toalettrutiner sköts inte
- Låsfunktionen på flicktoaletten för 4-6 visar fel färg
- Toaletterna är smutsiga, låset är svårt och toaletthjälp behövs ibland (fritids).

Vi pratar med elever om toaletthygien! Bildstöd för toalettrutinen sätts upp på samtliga toaletter. Vi pratar med vaktmästare om att kolla över lukten på berörda toaletter samt laga låsfunktionen på aktuell toalett.

Vi pratar med barnen om vikten att följa toalettrutiner, samt att ta av sig sina skor om man är ute och leker och behöver gå på toaletten. Vaktmästaren har smörja upp låset och det krånglar mindre. Personal på fritids ska kolla av med de yngre barnen om de behöver hjälp när de går på toaletten.

Kingplan

- Alla följer inte reglerna
- Bråk

Vi förtydligar och skriver ut regler som sätts upp i alla klassrum samt på insidan fönstret på flickornas omklädningsrum. Rastvakt befinner sig nära kingplanen för att uppmärksamma samt vara med vid behov. Vi har röda kort på kingplanen och den rastvakt som är vid kingplanen bestämmer vem som får rött kort och därmed stängs av veckan ut.

Eken/Klätterställning/Gungor

- Skojbråk övergår till riktigt bråk
- Lekar med olämpligt innehåll (och fritids).

Se över rastvaktspositionerna så att vi fördelar oss samt cirkulerar även i detta område. Prata med eleverna om hur skojbråk kan upplevas och hur det snabbt kan övergå till allvar.

Cykelställ

- Oro att cyklar ska gå sönder

Påminna om att området utanför dikena ej får beträdas under skoltid. Viktigt att låsa cykeln samt ta med hjälm in till sin plats.

Bussledet

- Det är obehagligt att vara nära vägen. Stoppstrecket för bussledet är långt ner, önskas vara högre upp på backen.

Bussvakten hämtar barnen vid soltrappan och går med barnen ner till bussen (F-2).

Fotbollsplanen

- Bråkigt
- Skrikigt
- Vårdslöst spel, hårda bollar (fritids).

Vi förtydligar och skriver ut regler som sätts upp i alla klassrum samt på insidan fönstret på flickornas omklädningsrum. Rastvakt befinner sig på fotbollsplanen för att uppmärksamma samt vara med vid behov. Vi har gula och röda kort på fotbollsplanen. Två gula kort leder till rött kort kort och avstängning veckan ut. Den rastvakt som är vid fotbollsplanen bestämmer vem som får gula och röda kort. Viktigt att påtala att den vuxnes ord gäller samt att fotboll på skolans raster är på lek.

Prata med de barn som spelar fotboll hur hårt de skjuter i vissa situationer.

5. RUTINER VID AKUTA SITUATIONER

Policy

Varje incident av diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling skall resultera i reaktion från de vuxna i skolan. Alla, både vuxna och elever, ska aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer och grupper samt arbeta för att kränkningar aldrig ska förekomma.

Rutiner för att tidigt upptäcka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling

- Aktiva, rörliga rastvärdar
- Skattningsskala vid utvecklingssamtal
- Elevenkät vid utvecklingssamtal
- Återkommande hälsosamtal
- Dialog i arbetslaget
- Klassråd och elevråd
- Elevenkät från huvudmannanivå
- Gott samarbete med vårdnadshavare

Konflikthantering

När konflikter uppstår samtalar personal med berörda elever för att klargöra vad som hänt och om det hänt tidigare. Samtliga elevers perspektiv ska beaktas. Om situationen kräver tar man hjälp av ytterligare personal. Personal som rätt i situationen dokumenterar i en tillbudsrapport alternativt utredning om kränkning. Kontaktlärare informeras.

6. BILAGOR

- 1. Handlingsplan vid misstanke om trakasserier, kränkande behandling och diskriminering.**
- 2. Utredning och handlingsplan vid misstanke om trakasserier/kränkande behandling för elev-vuxen, vuxen-elev, elev-elev, vuxen-vuxen**
- 3. Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck**

Bilaga 1 Handlingsplan vid misstanke om trakasserier, kränkande behandling och diskriminering.

All personal i skolan ska uppmärksamma kränkande behandling och diskriminering och agera när detta uppmärksammas.

1. Berörda pedagoger/personal samlar in konkret information från de inblandade om vad som har hänt.
2. Berörda pedagoger/personal informerar berörda vårdnadshavare om vad som har hänt.
3. Dokumentera ovanstående i en tillbudsrapport. Rapporten kopieras till rektor och sätts in i en pärm för uppföljning på LSG. Scannas även in i elevakten i PMO.
4. Incidenten lyfts i arbetslaget.
5. Rektor ansvarar, vid behov, för att en utredning sker som belyser vad som inträffat och analyserar orsakerna till det som hänt. Utredningen ska omfatta både den som utövat kränkningen och den som blivit utsatt för den, pedagoger och vårdnadshavare.
6. Om kränkning/diskriminering konstaterats ska samtal ske med inblandade elever, pedagoger, elevhälsan, vårdnadshavare och rektor.
7. Berörda pedagoger/personal eller rektor har uppföljningssamtal inom två veckor med inblandade elever och vårdnadshavare. Samtalet dokumenteras.
8. Rektor ansvarar för att en plan upprättas kring hur skolan går vidare efter utförda utredningar.

Bilaga 2 Utredning vid misstanke om trakasserier/kränkande behandling

Samtal med den utsatte

Att använda vid misstanke om trakasserier, kränkande behandling och/eller diskriminering

Namn	Klass
Skola	Datum

Att tänka på vid samtal med den utsatte

- Det är de vuxna i verksamheten som har ansvar för att stoppa trakasserier, kränkande behandling och diskriminering.
- Det är inte tillåtet att trakassera, kränka eller diskriminera någon annan och ingen ska behöva bli utsatt för det.
- Vi kommer att följa upp att kränkningarna upphör och i annat fall kommer vi vidta andra åtgärder.
- Vårdnadshavare ska informeras/involveras så snart som möjligt.

Vad har du varit med om?

Samtal med den som upplevs trakassera, kränka eller diskriminera

Att använda vid misstanke om trakasserier, kränkande behandling och/eller diskriminering

Namn	Klass
Skola	Datum

Att tänka på vid samtal

- Individens ska få utrymme att berätta sin version av det inträffade.
- Ställ inga "varför-frågor" då skäl till kränkande behandling aldrig finns.
- Kränkande handlingar måste omedelbart upphöra oavsett om det förekom en avsikt att kränka eller inte.
- Verksamheten kommer att följa upp ärendet till dess att det olämpliga beteendet upphört.
- Vårdnadshavare ska alltid informeras/involveras så snabbt som möjligt.

I de fall den utsatte uppfattas ha ett beteende som är irriterande och provocerande ska skolans budskap fortfarande vara att det aldrig finns skäl för trakasserier, kränkningar eller diskriminering. Om den som utsätter uppfattar den utsatte som provocerande uppmanas denne att fortsättningsvis vända sig till en vuxen på skolan för stöd i situationen.

Uppgifter som har framkommit under samtalet

Ansvarig för samtalet

Datum	Namn
-------	------

Åtgärd efter utredning

Att använda vid misstanke om trakasserier, kränkande behandling och/eller diskriminering

Skolan beslutar om åtgärder för att stoppa trakasserier, kränkande behandling och/eller diskriminering. Utredningen ska beakta behov av stöd hos såväl den utsatte som den som utsatt annan.

Åtgärd, syfte och för vem?

När ska åtgärden utföras?

Hur ska åtgärden ske?

Vem ansvarar för att åtgärden genomförs? _____

När ska utvärdering ske? _____

Hur gick det?

Beslut om åtgärd

☐ Fortsatta åtgärder	Datum	Namn-teckning
☐ Avslut av åtgärd		

Avslutning av ärende

Att använda vid misstanke om trakasserier, kränkande behandling och/eller diskriminering

Aktuellt ärende

Namn	Klass
Skola	Datum

Analys av den nuvarande situationen och skäl till att ärendet avslutas

När har berörda informerats?

Beslut om att avsluta aktuellt ärende rörande trakasserier, kränkande behandling och/eller diskriminering

☐ Beslut om avslut	Datum	Namnsteckning
---	-------	---------------

Bilaga 2 Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck

Definition

av begreppet hedersrelaterat våld och förtryck Hot, tvång och våld i hederns namn handlar om att begränsa en persons handlingsutrymme för att upprätthålla gruppens heder. Hedersrelaterat våld och förtryck är kollektivt utövat eller sanktionerat. Det innebär att en hel familj, släkt, grupp eller församling kan medverka till eller ställa sig bakom våldet.

När man talar om hedersrelaterat våld och förtryck finns det en risk för generalisering genom att man kan ha en förutbestämd uppfattning om hos vilka grupper hedersnormer förekommer. Detta är viktigt att vara uppmärksam på, då hedersrelaterat våld och förtryck kan förekomma i alla familjer/grupper oberoende av religion, födelse-land och kulturell tillhörighet. För att kunna möta personer på ett konstruktivt sätt när de har utsatts för hedersrelaterat våld krävs det kunskap för att kunna se till deras specifika behov.

Vem är utsatt?

Föreställningar om vem som är utsatt kan göra att det blir lättare att se utsattheten hos vissa grupper. Det är i stor utsträckning flickor och kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, men även pojkar och män är utsatta. Pojkar och män kan också få en central roll i att kontrollera kvinnliga gruppmedlemmars beteende. Det är då viktigt att även se denna utsatthet när de tvingas ta en sådan roll, då det påverkar deras eget livsutrymme. Då det hedersrelaterade våldet utförs kollektivt suddas gränserna ut mellan den som utsätts och förövaren. De som medverkar till våldet kan samtidigt själva vara utsatta. Att bryta mot systemet ställer höga krav på individen och då ska samhället ställa upp med stöd och skydd, oavsett vem som bryter sig loss. HBTQ-ungdomar benämns ofta som en särskilt utsatt grupp.

Lagstöd

Skollagen 1 kap 5§ . **Föräldrabalken** 6 kap 1§ 6 kap 11 §. **Socialtjänstlagen** 14 kap 1§.

Att upptäcka våldet

En förutsättning för att kunna hjälpa personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är att kunna uppmärksamma och förstå utsattheten. Därför krävs en viss grundkunskap hos all personal i kommunen som möter ungdomar och vuxna. En viktig del av den grundkunskapen innebär att kunna identifiera varningstecken som tyder på en utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa varningstecken kan ge en övergripande bild av hur personens liv och hemmiljö ser ut. Ett eller flera av dessa varningstecken behöver inte nödvändigtvis innebära att någon är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck, men man måste våga samtala med personen om dennes livssituation.

Varningstecken som kan tyda på att någon är utsatt

- Det finns önskemål hemifrån om undantag från viss undervisning eller aktiviteter, till exempel musik, gymnastik, sex- och samlevnad, lägerskola och skolresor
- Olika kläd- och beteendekoder i och utanför skolan/arbetet eller hemmet

- Ofta återkommande magvärk, huvudvärk och illamående
- Återkommande frånvaro och skolk
- Koncentrationssvårigheter och försämrade studieresultat
- Synliga skador av våld
- Depression och självmordstankar
- Få eller inga vänner
- Kvardröjande på fritidsaktiviteten eller i skolan efter sista lektionen
- Rigid kontroll av fritiden, exempelvis att inte få delta i aktiviteter utanför skolan/arbetet
- Föräldrar som drar sig undan all kontakt med skolan och/eller socialtjänst och föräldrar som motsätter sig olika stödinsatser
- Avsaknad av vuxna stödpersoner utanför familjen eller gruppen
- Oro över att föras ut ur landet under sommarlov eller utlandssemester och bli bortgift
- Oro över att familjen eller gruppen ska få reda på att man är homosexuell, bisexuell eller transperson
- Önskan om att "återställa" eller kontrollera sin "mödomshinna" eller slidkrans
- Önskemål om att inte gå i samma klass eller skola som syskon eller kusiner
- Rymmer hemifrån
- Kontroll av exempelvis mobiltelefon eller dator
- Får inte gå ut efter skolan/arbetet på egen hand, eller får inte gå ut alls
- Krav på att kontrollera sina syskon, kusiner eller andra inom gruppen
- Familjen eller gruppen diskuterar omvändelse av HBTQ-personer

All personal måste våga ställa frågor som berör hedersrelaterat våld och förtryck eller annan utsatthet. När man ställer frågor om våld är det därför viktigt att fokusera på personens egen upplevelse. Det kan vara svårt för en utsatt person att göra en fullständig analys av sitt liv. Ställ därför korta, enkla och raka frågor som inte är ledande.

Frågor att ställa om man misstänker att någon är utsatt

- Vad vill du göra som du inte får?
- Vad måste du göra som du inte vill?
- Vilka argument används för att reglerna ska efterföljas?
- Vilka metoder används för att reglerna ska efterföljas?
- Vilka personer upprätthåller reglerna? Vem bestämmer vad?
- Vilka är konsekvenserna om reglerna bryts?
- Har någon du känner till dig varit i en liknande situation?
- Hur reagerade familjen eller gruppen då?
- Hur länge har kontrollen pågått? Föreligger underliggande eller direkt uttalade hot, i så fall från vem eller vilka?
- Förekommer våld? I så fall från vem eller vilka?
- Kan du ha vänner av motsatt kön?
- Vilka krav finns om ditt utseende?
- Vad har sagts om din framtid?
- Hur ser syskon, släktingar eller andra gruppmedlemmars inställning och agerande ut?

- Finns det någon inom gruppen som känner till din situation?
- Finns det någon du litar på inom eller utanför gruppen?

Skola

All personal som arbetar inom skolan är skyldig att anmäla till socialnämnden om de får kännedom eller misstänker att ett barn far illa (14 kap 1 § SoL). Skolan ska ha en fungerande rutin för hur orosanmälan till socialtjänsten görs. Alla skolor är också skyldiga att ha en plan mot kränkande behandling. Rektorerna är ansvariga för att barnkonventionen blir levande i skolans verksamhet och att skolan har en beredskap för att hantera de praktiska och principiella frågeställningar som aktualiseras av hedersproblematiken.

En förutsättning för att kunna uppmärksamma och hjälpa ungdomar som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är att någon ser och förstår vad som händer. Att upptäcka ungdomar som är utsatta för hedersförtryck är därmed en viktig uppgift för skola och fritid. Det är då nödvändigt att personalen har en grundkunskap om hedersnormernas mekanismer och vågar ställa frågor till ungdomen om det finns en misstanke om hedersproblematik.

Skolan kan på många olika sätt få vetskap om att någon är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Eleven kan själv vända sig till någon av skolans personal, eller så ser personalen tecken på att något inte står rätt till. Det är viktigt att i varje situation fundera över hur man ska agera för att bäst kunna hjälpa eleven. Ärenden som rör hedersproblematik kräver stor flexibilitet och samarbete mellan olika aktörer.

Åtgärder

- Ställ frågor kring hur elevens nuvarande situation ser ut. Se exempel på frågor under rubriken Att ställa frågor.
- Informera eleven om den hjälp som finns att få och uppmuntra eleven att vända sig till skolkurator eller kommunens ungdomsmottagning.
- Med elevens vetskap: Informera elevhälsan och eventuellt rektor om misstankar/iakttagelser.
- Gör en ansvarsfördelning mellan elevhälsan, rektor och eventuell berörd skolpersonal kring vem som har ansvar för att arbeta vidare med ärendet och dokumentera, vem som tar nödvändiga kontakter utanför skolan och vem som gör en eventuell orosanmälan. (Se skolans plan mot kränkande)
- Kartlägg elevens situation och nätverk. Ta reda på om det finns någon vuxen i nätverket som kan ge eleven stöd.
- Ställ frågor om elevens egen inställning till sin situation och hur eleven mår psykiskt.
Gör en konsultation med socialtjänsten. En konsultation gör det möjligt att samtala om den aktuella, avidentifierade elevens situation och man kan tillsammans ta ställning till om en anmälan bör göras.
- Informera noga om vilket ansvar du har som personal. Ge eleven hjälp att sortera sina tankar och reflektera över vilka konsekvenser olika beslut kan få.
- Ta eventuella nödvändiga kontakter utanför skolan, exempelvis med ungdomsmottagningen eller barn- och ungdomspsykiatrien.
- Gör en orosanmälan till socialtjänsten om det är aktuellt

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ!

Ta ungdomens berättelse på allvar och förmedla att det aldrig är personens eget fel att våldet sker.

- Prata med ungdomen i enrum. Avvakta med att kontakta vårdnadshavare tills du vet mer.
- Ta hänsyn till ungdomens egna tankar om lösningar och eventuella konsekvenser av dessa.
- Var försiktig innan du börjar sätta in åtgärder. Beslut kan ge konsekvenser som är svåra att förutse. Rådgör med personal med särskild kunskap på området, så som socialtjänsten.

Akuta insatser

Om situationen är akut ska omedelbar kontakt tas med polisen och socialtjänstens mottagning för barn och unga.

I vissa fall behöver akuta insatser vidtas vid hedersrelaterat våld och förtryck. Detta kan vara när det finns en akut risk för att eleven ska bli utsatt för våld, ingå äktenskap mot sin vilja, utsättas för könsstympning eller av annan anledning behöver omedelbart skydd. Som personal på en skola kan det vara svårt att bedöma vad som är ett akut läge. Kontakta därför socialtjänsten för att låta dem göra bedömningen. Om det är möjligt och lämpligt kan denna checklista användas på skolan för att bedöma akut hot och risk:

Checklista akuta insatser

- ✓ Vad är det som gör att du söker hjälp just nu?
- ✓ Vad vill du ha hjälp med?
- ✓ Har du sökt hjälp tidigare och i så fall var?
- ✓ Hur ser din familj/släkt/församling ut? - Nätverkskarta
- ✓ Vilka regler har du brutit mot och vad tror du blir påföljden?
- ✓ Hur stor är risken att någon får reda på det? I så fall vem?
- ✓ Har någon annan i gruppen brutit mot reglerna? Vad hände då?
- ✓ Finns det någon i din närhet som känner till din situation och står på din sida?
- ✓ Om vi skulle kontakta någon i din familj eller grupp, vem skulle det vara?
- ✓ Vet någon att du är här?
- ✓ Finns något uttalat hot?